

Sygn. akt I C 99/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 grudnia 2019 r.

Sąd Okręgowy w Łomży I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	Andrzej Kordowski
Protokolant:	Alicja Gładysiak

po rozpoznaniu w dniu 30 grudnia 2019 r. w Łomży

na rozprawie

sprawy z powództwa C. Ł.

przeciwko Skarbowi Państwa - Zakładowi Karnemu w G.

o zapłatę

I. powództwo oddala;

II. zasądza od powoda C. Ł. na rzecz Skarbu Państwa Zakładu Karnego w G. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem kosztów procesu.

Sygn. akt I C 99/19

UZASADNIENIE

Powód C. Ł. w pozwie skierowanym przeciwko Skarbowi Państwa – Zakładowi Karnemu w G. wniósł o odszkodowanie w wysokości 100.000 zł z powodu złych warunków bytowych.

W uzasadnieniu pozwu wskazał, że w Zakładzie Karnym w G. przebywał od lipca 2017 r. do marca 2018 r. Pozwany w okresie objętym pozwem nie zapewnił powodowi odpowiednich warunków bytowych. Podniósł, że warunki w jakich przebywał nie odpowiadały normom dotyczącym metrażu tj. 4 m² na jednego skazanego. Wskazał, że brak było bieżącej, ciepłej wody, szafek toaletowych oraz misek w kącie toaletowym, wyłączany był prąd po godz. 22:00. Zarzucił, że w zakładzie karnym było słabe oświetlenie, była niesprawna wentylacja i w związku z tym odczuwalny był smród.

W związku z tym, że został poddany przez okres izolacji nieludzkiemu i poniżającemu traktowaniu, które wynika z niezapewnienia humanitarnych warunków izolacji do czego pozwany był zobowiązany, w jego ocenie doszło do wyrządzenia poważnej szkody materialnej. Wskazał, że nie może ponosić konsekwencji niewłaściwej polityki państwa w sferze więziennictwa.

Pozwany Skarb Państwa – Zakład Karny w G. w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy ustalił co następuje:

C. Ł. w jednostce penitencjarnej w G. przebywał od 4 lipca 2017 roku do 16 marca 2018 roku. We wskazanym okresie umieszczony był od 4 lipca 2017 roku do 10 stycznia 2018 roku w pawilonie A na Oddziale IV w celi nr 403, od 10 stycznia 2018 roku do 22 stycznia 2018 roku w pawilonie A na Oddziale I w celi nr 105 oraz od 22 stycznia 2018 roku do 16 marca 2018 roku w pawilonie A, na Oddziale I w celi nr 117.

Cela nr 403 o pow. 24 m² jest celą ośmioosobową, cela nr 105 o pow. 11,85 m² jest celą trzyosobową, a cela 117 o pow. 14,16 m² jest celą czteroosobową. W czasie umieszczenia C. Ł. we wskazanych celach, każdorazowo przebywała w nich dopuszczalna ilość osób albo też przebywało w nich mniej osób niż jest to dopuszczalne. Od 4 lipca 2017 r. do 10 stycznia 2018 r. w celi nr 403 przebywała zmienna ilość osób tj. od 4 do 8 osób, w okresie od 10 stycznia 2018 r. do 22 stycznia 2018 r. w celi nr 105 przebywało od 2 do 3 osób, a w celi nr 117 w okresie od dnia 22 stycznia 2018 r. do 16 marca 2018 r. przebywało od 3 do 4 osób.

Osadzeni w Zakładzie Karnym w G. przebywają w warunkach zgodnych z ustawową normą powierzchni mieszkalnej – 3 m², a wyposażenie cel stanowią standardowo łóżka, stoły, taborety, szafki. Odpowiedni dopływ powietrza i światła dziennego zapewniają okna – pojedyncze w celach 3 i 4 osobowych i podwójne w celach 7 i 8 osobowych. W każdej celi jest oświetlenie elektryczne. Wszystkie cele mają osobne wydzielone pomieszczenia sanitarne wyposażone w sedes i umywalkę. Zgodnie z obowiązującym porządkiem wewnętrznym ciepła woda dostarczana jest do cel mieszkalnych codziennie w wyznaczonych godzinach porannych i wieczornych. Kąpiel osadzonych odbywa się dwa razy w tygodniu w środę i sobotę, w łaźniach umieszczonych odrębnie na każdym oddziale.

(...) elektryczna w gniazdach elektrycznych ściennych dostarczana jest do cel mieszkalnych w godz. od 6:00 do godz. 22:00 zgodnie z porządkiem wewnętrznym Zakładu Karnego. Jest to niezbędne do zapewnienia ciszy nocnej w godzinach określonych w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności z dnia 21 grudnia 2016 r. tj. przynajmniej w godz. od 6:00 do godz. 22:00. (...) elektryczna do oświetlenia cel mieszkalnych dostarczana jest całodobowo.

Pomieszczenia Zakładu Karnego w G. są poddawane systematycznej kontroli pod kątem stanu sanitarnego przez Państwową Inspekcję Sanitarną oraz grupy nadzoru budowlanego pod kątem sprawności wentylacji, oświetlenia, zasilania w mediach. Uwag nie stwierdzono.

Kwatermistrzowie oddziałowi dokonują na bieżąco kontroli cel mieszkalnych pod kątem wyposażenia ich w sprzęt kwaterunkowy oraz sprawdzają stan techniczny pomieszczeń oraz sprzętu. Wszelkie uwagi odnośnie celi, stanu technicznego będących tam urządzeń sanitarnych, stanu technicznego ścian, sufitów, przecieków i zawilgoceń są na bieżąco realizowane przez kwatermistrza oddziałowego.

Istniejące warunki bytowe w Zakładzie Karnym w G. odpowiadają wymogom określonym przepisami kkw oraz Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności z dnia 21 grudnia 2016 r. i Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych z dnia 19 grudnia 2016 r.

Powód C. Ł. w czasie pobytu w Zakładzie Karnym w G. nie kierował wniosków, skarg czy próśb do organów wykonujących orzeczenie.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o: informację kpt. M. K., kierownika działu kwatermistrzowskiego Zakładu Karnego w G. (k. 25), wyjaśnień powoda (k. 32-32v), zeznań świadka S. B. (k. 44-44v), zeznań świadka M. K. (k. 44v-45), zeznań świadka P. W. (k. 45-45v), zeznań świadka S. K. (k. 320-320v), dokumentacji w sprawie rozmieszczenia powoda w ZK w G. (k. 53-317).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Jedną z podstawowych powinności nowożytnego państwa prawa jest zagwarantowanie humanitarnych warunków odbywania kary pozbawienia wolności. Zgodnie z art. 10 ust. 1 ratyfikowanego przez Polskę Międzynarodowego Paktu Praw Osobistych i Publicznych z dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167 i 169), każda osoba pozbawiona wolności będzie traktowana w sposób humanitarny i z poszanowaniem przyrodzonej godności człowieka. Z kolei art. 3 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 z późn. zm.), której Polska jest sygnatariuszem stanowi, że nikt nie może być poddany torturom ani nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu lub karaniu. Te normy prawa międzynarodowego znajdują swoje odpowiedniki w art. 40 i 41 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Wszystkie one w sposób niewątpliwy nakładają na władzę publiczną wskazany obowiązek zapewnienia osobom osadzonym w zakładach karnych humanitarnych warunków odbywania kary pozbawienia wolności, nienaruszających godności ludzkiej.

Godność jest tym elementem psychiki człowieka, który konkretyzuje się w poczuciu własnej wartości i oczekiwaniu szacunku ze strony innych ludzi. Stanowi ona bardzo ważny element psychiki ludzkiej, dlatego jest jednym z najistotniejszych dóbr osobistych człowieka. Z tego powodu korzysta ona z ochrony już na poziomie konstytucyjnym - zgodnie z art. 30 Konstytucji, przyrodzona i niezbywalna godność człowieka jest nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych. Godność stanowi dobro osobiste podlegające ochronie na podstawie art. 23 i 24 k.c. oraz art. 448 k.c. Podkreślić trzeba, że przy ocenie, czy doszło do naruszenia dobra osobistego (w tym godności), decydujące znaczenie ma nie subiektywne odczucie danej osoby, ale to jaką reakcję wywołuje naruszenie w racjonalnym społecznym odbiorze. Należy więc przyjmować koncepcję obiektywną naruszenia dobra osobistego w kontekście całokształtu okoliczności sprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2001 r., V CKN 195/01, LEX nr 53107).

Zgodnie z art. 23 k.c. dobra osobiste człowieka jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska pozostają pod ochroną prawa cywilnego; ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone lub naruszone cudzym działaniem, na zasadach przewidzianych w kodeksie cywilnym może żądać zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub zapłaty odpowiedniej sumy na wskazany cel społeczny (art. 24 § 1 k.c. i art. 448 k.c.).

Odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie art. 448 k.c. za krzywdę wyrządzoną naruszeniem dóbr osobistych nie zależy od winy. Artykuł 448 k.c. nie określa, kto ponosi odpowiedzialność za naruszenie dóbr osobistych i nie różnicuje jej w zależności od podmiotu odpowiedzialnego. Do roszczeń opartych na tej podstawie musi jednak znaleźć zastosowanie nadrzędna zasada konstytucyjnej odpowiedzialności władzy publicznej. Oznacza to, że jeżeli źródłem odpowiedzialności jest szkoda pozostająca w normalnym związku przyczynowym z wykonywaniem władzy publicznej, to jest ona oparta na przesłance bezprawności. Utrzymanie jako przesłanki tej odpowiedzialności także czynnika subiektywnego (winy) naruszałoby konstytucyjnie ukształtowaną zasadę odpowiedzialności państwa za działania w sferze publicznej (tak: Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z dnia 18 października 2011 r., III CZP 25/11, w wyroku z dnia 14 czerwca 2012 r., sygn. akt I CSK 489/11, w wyroku z dnia 28 lutego 2007 r., V CSK 431/06).

Podsumowując, w niniejszym postępowaniu należało ustalić, czy miało miejsce: a) naruszenie dobra osobistego, b) bezprawne zachowania funkcjonariuszy Skarbu Państwa, c) powstanie krzywdy w określonych rozmiarach, d) istnienie związku przyczynowego pomiędzy bezprawnym naruszeniem dobra osobistego a powstałą krzywdą.

Ciężar dowodu co do zaistnienia przesłanek przyznania zadośćuczynienia wynikającej z powołanych powyżej przepisów prawa obciążał stosownie do art. 6 k.c. powoda. Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy uznał, że powód nie sprostował temu zadaniu i nie przedstawił żadnych dowodów na poparcie swoich twierdzeń przedstawionych w

pozwie i w toku niniejszego postępowania. Materiał dowodowy zebrany w sprawie nie pozwala bowiem na przyjęcie, że na skutek działań podejmowanych przez Zakład Karny w G. doszło do wyrządzenia powodowi jakiegokolwiek krzywdy.

Powód w trakcie rozprawy sprecyzował, że złe warunki w Zakładzie Karnym w G. polegały na braku ciepłej wody, zbyt małej powierzchni cel przypadającej na jednego skazanego oraz obecności insektów.

Odnosząc się do twierdzeń powoda dotyczących naruszenia jego dóbr osobistych na skutek nieodpowiednich warunków odbywania kary pozbawienia wolności to stwierdzić należy, że powód w Zakładzie Karnym w G. przebywał w celach, które spełniały normatyw powierzchniowy przewidziany w art. 110 § 2 k.k.w. Zgodnie z tym przepisem, co do zasady, powierzchnia w celi mieszkalnej, przypadająca na skazanego, wynosi nie mniej niż 3 m². Tymczasem w czasie osadzenia powoda w Zakładzie Karnym w G. nie były wydawane decyzje dyrektora o jakich mowa w art. 110 § 2a, 2b, 2c k.k.w. dotyczące umieszczenia skazanego w warunkach, w których powierzchnia w celi mieszkalnej przypadająca na skazanego wynosi mniej niż 3 m². Analiza dokumentacji dostarczonej przez pozwanego wskazuje, że powierzchnia cel w rozliczeniu na ilość osób w nich przebywających nie była mniejsza niż 3 m².

Układ cel oraz ich wyposażenie od dnia 1 stycznia 2017 r. jest określony przez zapisy Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 grudnia 2016 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz. U. z 2016 r. poz. 2224). Powód nie wykazał, aby sprzęty, które znajdują się w celi, kąciki sanitarne i wyposażenie nie odpowiadały wytycznym zawartym w tym rozporządzeniu. Cyklicznie sprawdzane są warunki panujące w celach - kontrole nie wykazały żadnych nieprawidłowości. Twierdzenia powoda w zakresie stanu technicznego budynków, braku wentylacji są również niezasadne. Z twierdzeń świadka M. K., który jest funkcjonariuszem służby więziennej w Zakładzie Karnym w G. i pełni funkcję kierownika działu kwatermistrzowskiego wynika, że Zakład Karny w G. jest pod kontrolą (...) i żadna kara nie została nałożona. Świadek ten wyjaśnił również, że wentylacja jest przeglądana raz do roku przez odpowiednie służby. Podkreślił, że w każdej celi znajduje się okno i więźniowie mogą je swobodnie otwierać. Okno nie jest przysłonięte i w każdej celi jest zamontowana moskitiera. Wyjaśnił, że wizytuje cele na bieżąco, a jeżeli zdarzają się usterki są naprawiane na bieżąco.

Dodatkowo z wyjaśnień tego świadka wynika, że każda cela jest wyposażona w sprzęty stosownie do Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz.U. z 2016 r. poz. 2224) tj. szafka, półki na przybory toaletowe, czy stosowna ilość misek (1 na czterech osadzonych). Świadek ten wyjaśnił, że jest możliwość otrzymania dodatkowej miski w przypadku zgłoszenia takiej potrzeby. Świadek ten nie kojarzył powoda. Zeznał, że nigdy nikt mu nie zgłaszał nieprawidłowości. (k. 44v-45).

Zeznania świadka M. K. korelują z zeznaniami świadka P. W., który pracuje w Zakładzie Karnym w G. jako wychowawca. Świadek ten podkreślił, że cele w Zakładzie Karnym w G. spełniają standardy, jak również wskazał na możliwość zgłaszania skarg na panujące warunki bytowe. Świadek ten podkreślił, że nie przypomina sobie aby powód zgłaszał jakiegokolwiek skargi. Należy zaznaczyć, że podstawową formą zgłoszenia nieprawidłowości w warunkach odbywania kary pozbawienia wolności jest złożenie skargi. Powód w swoich zeznaniach twierdził, że składał skargi do wychowawcy na piśmie (k. 32v), jednak nie przedstawił na tę okoliczność żadnych dowodów, a jego zeznania pozostają w sprzeczności z zeznaniami M. K. i P. W. (funkcjonariuszy Zakładu Karnego w G.) z których wynika, że albo nikt nie zgłaszał żadnych skarg (zeznania M. K.) lub też nie przypomina sobie okoliczności składania skarg przez powoda (zeznania P. W.). Przy tym również świadek zawnioskowany przez powoda S. K. zeznał, że nie ma wiedzy, czy powód składał jakiegokolwiek skargi pisemnie czy ustnie (k. 320v). Z akt sprawy nie wynika też, aby powód składał skargi na panujące warunki bytowe do Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej. Brak skarg natomiast potwierdza, że warunki bytowe nie były dla powoda na tyle uciążliwe, aby na bieżąco starał się je poprawić.

Tym samym powód nie udowodnił, ażeby cele, w których przebywał były nieprawidłowo wyposażone, czy znacznie gorzej wyposażone od pozostałych cel, co mogłoby stanowić o niegodnym jego traktowaniu, czy stanowić wyraz szczególnie, nadmiernej dolegliwości ponad zwykłą dolegliwość, z jaką się wiąże odbywanie kary izolującej od świata zewnętrznego. Wręcz przeciwnie z zeznań zawnioskowanych przez niego świadków w osobach S. B. i S. K. wynika, że cele wyposażone były w ilość misek wynikającą z załącznika nr 3 stanowiącego o normach wyposażenia i

sprzętu kwaterunkowego cel i innych pomieszczeń służących do obsługi osób osadzonych - Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz.U. z 2016 r. poz. 2224).

Powód nie przedstawił żadnych dowodów, że w celach były pluskwy. Co prawda świadek S. K. potwierdził wyjaśnienia powoda w tym zakresie, lecz z jego zeznań wynika, że ta okoliczność nie była zgłaszana.

Odnosnie zarzutu powoda dotyczącego nie dostarczania energii elektrycznej to również należy podkreślić, że zgodnie ze stanowiskiem pozwanego, napięcie w gniazdach ściennych jest wyłączane w godzinach od 22:00 – 6:00. Powyższe zaś jest niezbędne do zapewnienia ciszy nocnej w godzinach określonych w Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności z dnia 21 grudnia 2016 r. tj. przynajmniej w godzinach od 22:00 do 6:00. W pozostałych godzinach energia elektryczna jest dostarczana do cel mieszkalnych, natomiast o godzinie 22:00 wygaszane jest oświetlenie. Powyższe wynika z dokumentacji sporządzonej przez M. K. kierownika działu kwatermistrzowskiego Zakładu Karnego w G. (k. 25). Przy tym świadek P. W. wyjaśnił, że nie jest możliwa sytuacja, aby przez dwa dni nie było prądu czy wody. Zakład Karny bowiem posiada własny wewnętrzny agregat doprowadzający prąd i wodę (k. 45v).

Powód nie wykazał, aby przedstawione przez niego warunki godziły w jego dobra osobiste - ciasne cele, w których panują określone warunki, mogą powodować poczucie dyskomfortu, co jednak nie może prowadzić do wniosku, że godzi to w dobra osobiste powoda. Należy nadto wskazać, że powód odbywa karę pozbawienia wolności, która w swojej istocie jest czymś dotkliwym dla osób przebywających w warunkach osadzenia. Fakt, że powód wolałby mieszkać w większej, lepiej wyposażonej i wyremontowanej celi, choć zrozumiały, to jednak nie prowadzi do stwierdzenia, aby każda niedogodność w jednostce penitencjarnej stanowiła naruszenie dobra osobistego.

Zdaniem Sądu Okręgowego, nie dochodzi do naruszenia dóbr osobistych osoby w czasie pobytu jej pobytu w jednostce penitencjarnej, jeżeli miały wobec niego miejsce jedynie uciążliwości dotyczące sposobu wykonywania kary pozbawienia wolności, które dotyczą wszystkich osadzonych, a nie zachowania specjalnie poniżające powoda i wymierzone tylko przeciwko niemu (za: wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi - I Wydział Cywilny z dnia 30 czerwca 2016 r., sygn. akt I ACa 19/16, Legalis nr 1501858).

O naruszeniu godności skazanego skutkującej prawem do ochrony prawnej można mówić dopiero wtedy, gdy cierpienie i upokorzenie przekraczają konieczny element cierpienia wpisanego w odbywanie kary pozbawienia wolności, zwłaszcza przy bierności zakładu karnego, który nie dba o poprawę warunków odbywania kary i godzi się na przepełnienie cel, nie dba o zwiększenie ich ilości, o remonty, o polepszenie warunków socjalnych, żywieniowych, czy wreszcie kulturalnych. Dyskomfort spowodowany pobytem w warunkach izolacji nie może stanowić podstawy do sformułowania tezy, że doszło do naruszenia dóbr osobistych. Do naruszenia dóbr osobistych dochodzi jedynie wówczas, gdy cierpienie i upokorzenie, jakiego doznaje pozbawiony wolności przekraczają nieunikniony element cierpienia wpisanego w karę pozbawienia wolności. O naruszeniu dobra osobistego w postaci uchybienia godności osadzonego w zakładzie karnym nie można mówić w przypadku pewnych uciążliwości lub niedogodności związanych z pobytem w takim zakładzie, polegających na niższym od oczekiwanego standardzie celi czy urządzeń sanitarnych, bowiem dla wielu ludzi nie odbywających kary pozbawienia wolności warunki mieszkaniowe bywają często równie trudne. Odbywanie kary pozbawienia wolności wiąże się z naturalnymi dolegliwościami w postaci pogorszenia standardu życia. Powyższe stanowi zwykle następstwo przymusowej izolacji, i nie może przesądzać o potrzebie zasądzenia zadośćuczynienia (wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi - I Wydział Cywilny z dnia 23 sierpnia 2016 r., sygn. akt I ACa 195/16, Legalis nr 1509079).

Powód w toku niniejszego postępowania nie podważył oceny, że działania podejmowane przez funkcjonariuszy Służby Więziennej wobec jego osoby mieściły się w granicach obowiązującego porządku prawnego i w rezultacie nie mogły być uznane za bezprawne w rozumieniu art. 417 § 1 k.c.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy w oparciu o art. 448 k.c. w zw. z art. 417 § 1 k.c. oraz art. 23 i 24 k.c. oddalił powództwo, jak w pkt I sentencji wyroku.

Z uwagi na wynik sprawy, na podstawie art. 98 k.p.c. i art. 99 k.p.c. zasądził od powoda C. Ł. na rzecz pozwanego Skarbu Państwa – Zakładu Karnego w G. kwotę 240 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego, jak w pkt II. sentencji. Kwotę 240 zł wyliczono w oparciu o § 8 ust. 1 pkt. 26 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U.2018.265. t.j.).